

Artikel in de serie over de DSM-richtlijn

Artikelen 8 tot en met 11 DSM-richtlijn: Niet of niet meer in de handel zijnde werken en andere materialen

Stef van Gompel

Dr. S.J. van Gompel is universitair hoofddocent aan het Instituut voor Informatierecht (IViR) van de Universiteit van Amsterdam en redacteur van dit blad.

In Hoofdstuk I van Titel III van de DSM-richtlijn, die maatregelen voorschrijft om de licentieverlening te verbeteren en een ruimere toegang tot content te verzekeren, wordt een regeling geïntroduceerd voor het gebruik door cultureel erfgoedinstellingen van werken en andere materialen die niet of niet meer in de handel zijn, kortgezegd: van *out-of-commerce* werken (hierna: OOC-werken). In dit artikel wordt eerst de achtergrond van deze regeling geschetst. Daarna wordt ingegaan op de definitie van OOC-werken, de juridische instrumenten die worden ingezet om het gebruik van OOC-werken toe te staan (een licentiemechanisme plus terugvalbeperking), de grensoverschrijdende werking ervan, en de publiciteitsmaatregelen die de richtlijn voorschrijft. Het artikel sluit af met een conclusie.

Achtergrond

De nieuwe regeling voor OOC-werken is geïnspireerd op het *Memorandum of Understanding on Key Principles on the Digitisation and Making Available of Out-of-Commerce Works* (hierna: MoU), die in 2011 door vertegenwoordigers van bibliotheken en rechthebbendenorganisaties is ondertekend en onder auspiciën van de Europese Commissie tot stand is gekomen.¹ Op belangrijke punten strekt de regeling evenwel verder dan het MoU. Waar het MoU beperkt was tot boeken en tijdschriften,² is de nieuwe regeling van toepassing op *alle* soorten van werken en andere materialen die niet meer in de handel zijn. Volgens de Europese Commissie was dit noodzakelijk, omdat het probleem om licenties te regelen voor OOC-werken niet louter is beperkt tot boeken en tijd-

schriften.³ Voorts is de regeling niet alleen gestoeld op een collectief licentiemechanisme voor het gebruik van OOC-werken, waarop in het MoU wordt ingezet, maar wordt daarnaast een uitzondering gecreëerd voor het geval er geen representatieve collectieve beheersorganisatie (hierna: cbo) bestaat waardoor er geen mogelijkheid is voor cultureel erfgoedinstellingen om een collectieve licentie te sluiten. Deze zogenaamde *fall back*- of terugvalbeperking stond nog niet in het oorspronkelijke richtlijnvoorstel, maar is door een effectieve lobby van erfgoedinstellingen, waaronder Europeana, in de richtlijn gekomen.⁴

Het doel van de regeling is om een duidelijk juridisch kader te scheppen voor de digitalisering en verspreiding, ook over landsgrenzen heen, van OOC-werken door cultureel erf-

1 Memorandum of Understanding on Key Principles on the Digitisation and Making Available of Out-of-Commerce Works, signed on 20 September 2011, http://www.eblida.org/Experts%20Groups%20papers/EGIL-papers/Signed_MoU%20OOC%2020.09.11.pdf.

2 A.C. Beunen & L. Guibault, 'Brussels Memorandum of Understanding inzake digitalisering en online beschikbaarstelling van out-of-commerce boeken en tijdschriften', *AMI* 2011-6, p. 221-228.

3 Zie de memorie van toelichting, in: Europese Commissie, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt, Brussel, 14 september 2016, COM(2016) 593 final, p. 8.

4 P. Keller, 'Europe is one step closer to better copyright rules for cultural heritage institutions', *Europeana Pro*, 15 February 2019, <https://pro.europeana.eu/post/europe-is-one-step-closer-to-better-copyright-rules-for-cultural-heritage-institutions>.

goedinstellingen.⁵ Het ontwikkelen van een dergelijk kader was nodig, omdat het lastig is de voorafgaande toestemming van alle individuele rechthebbenden te verkrijgen voor het gebruik van OOC-werken.⁶ Behoudens de uitzondering voor verweerde werken,⁷ die nauwelijks geschikt is voor massadigitaliseringsprojecten omdat deze is geënt op een 'zorgvuldig onderzoek' naar de rechthebbenden voor ieder afzonderlijk werk,⁸ kunnen cultureel erfgoedinstellingen voor het online toegankelijk maken van hun collecties niet op enige auteursrechtelijke beperking terugvallen. Met het oog daarop – en in het kielzog van het MoU – hebben enkele lidstaten, waaronder Duitsland en Frankrijk, wetgeving voor gebruik van OOC-werken geïntroduceerd.⁹ Die wetgeving is beperkt tot de eigen landsgrenzen.¹⁰

Door de regeling in artikelen 8 tot en met 11 van de DSM-richtlijn wordt allereerst verzekerd dat er in alle lidstaten mechanismen komen die de online toegang tot en de verspreiding van OOC-werken door cultureel erfgoedinstellingen vergemakkelijken. Daarnaast maakt de regeling grensoverschrijdend gebruik van OOC-werken mogelijk. Aldus beoogt de regeling aan alle Europese burgers een ruimere toegang te garanderen tot OOC-werken in de collecties van cultureel erfgoedinstellingen.¹¹

Definitie van OOC-werken

Aangezien de richtlijn het gebruik van OOC-werken op grond van een licentie en/of een uitzondering toestaat, is het van belang dat het begrip 'out-of-commerce' duidelijk wordt afgebakend. Artikel 8 lid 5 van de DSM-richtlijn bepaalt in die zin dat '[e]en werk of ander materiaal wordt geacht niet of niet meer in de handel te zijn wanneer te goeder trouw kan worden aangenomen dat het gehele werk of ander materiaal niet beschikbaar is voor het publiek via de gebruikelijke handelskanalen, nadat een redelijke inspanning is geleverd om te controleren of het beschikbaar is voor het publiek'. De OOC-regeling geldt alleen voor werken die permanent deel uitmaken van de collectie van een cultureel erfgoedinstelling die zich op deze regeling beroept.¹² Omdat cultureel erf-

goedinstellingen de meeste kennis zullen hebben over de eigen collectie ligt het in de rede om van die instellingen te verlangen dat zij ook de redelijke inspanning leveren wanneer zij zich op de OOC-regeling beroepen.¹³

De hamvraag is wanneer een werk geacht kan worden niet of niet meer beschikbaar te zijn voor het publiek via de gebruikelijke handelskanalen. De richtlijn zegt hierover niets, behalve dat 'rekening moet worden gehouden met de kenmerken van een specifiek werk of ander materiaal of van de specifieke reeks werken of andere materialen'.¹⁴ Delen van de collecties die nooit voor commerciële doeleinden waren bestemd, of die nooit commercieel zijn geëxploiteerd, zijn per definitie niet in de handel beschikbaar. Mogelijke voorbeelden zijn 'posters, folders, loopgravenkranten of audiovisuele werken van amateurs' of niet-gepubliceerde werken.¹⁵ Van dergelijke werken staat de OOC-status dus vast. Anderzijds zal wel een redelijke inspanning worden verlangd om de OOC-status te bepalen voor werken die in de regel wel commercieel worden geëxploiteerd, zoals boeken, tijdschriften, fonogrammen, software en films of series voor het grote publiek. Indien er van dergelijke werken nog latere edities of verschillende versies in de handel beschikbaar zijn, mogen zij niet als OOC-werken worden beschouwd. Dit is anders bij bewerkingen, zoals anderstalige versies of verfilmingen van een literair werk. Overweging 37 stelt dat de commerciële beschikbaarheid daarvan niet mag uitsluiten dat een werk in een bepaalde taal wordt geacht een OOC-werk te zijn.

Redelijke inspanning

Uit overweging 38 blijkt dat de vereiste 'redelijke inspanning' niet al te verstrekkend is. Het vereist in ieder geval stukken minder van cultureel erfgoedinstellingen dan het 'zorgvuldig onderzoek' dat op grond van de regeling voor verweerde werken is voorgeschreven. Zo is expliciet niet een beoordeling per werk vereist. Dat mag alleen worden verlangd indien dit redelijk is 'gelet op de beschikbaarheid van relevante informatie, de waarschijnlijkheid van commerciële beschikbaarheid en de verwachte transactiekosten'. Overweging 38 suggereert

5 De term 'cultureel erfgoedinstellingen' wordt in de DSM-richtlijn ruim geïnterpreteerd. Hij omvat niet alleen 'voor het publiek toegankelijke bibliotheken' en 'musea en archieven en instellingen voor cinematografisch of audio(visueel) erfgoed', maar ook 'onder meer nationale bibliotheken en nationale archieven', alsook 'de archieven en voor het publiek toegankelijke bibliotheken van onderwijsinstellingen, onderzoeksorganisaties en openbare-omroeporganisaties.' Zie overweging 13 DSM-richtlijn.

6 Zie overweging 30 DSM-richtlijn.

7 Art. 16o-17 Aw; art. 10 sub 1 Wnr.

8 Zie A. Ringnalda, 'De voorgestelde Richtlijn Verweerde Werken: op naar een Europese internetbibliotheek?', *IER* 2011/6, p. 387-393; S.J. van Gompel, 'The Orphan Works Chimera and How to Defeat It: A View From Across the Atlantic', *27 Berkeley Technology Law Journal* 1347 (2012), p. 1351 e.v.

9 De Duitse OOC-regelgeving (*Vergriffene Werke*) staat in §§ 51 e.v. *Verwertungsgesellschaftengesetz* (eerder: §§ 13d e.v. *Urheberrechtswahrnehmungsgesetz*). Zie daarover P.B. Hugenoltz, S.J. van Gompel, L. Guibault & R. Obradović, 'Extended collective licensing: panacee voor massadigitalisering?', Onderzoek in opdracht van het ministerie van

OCW, Amsterdam: Instituut voor Informatierecht, 1 september 2014, p. 50-56. Het Franse OOC-stelsel is geïntroduceerd door Loi no 2012-287 van 1 maart 2012. In 2016 werd deze regelgeving ongeldig verklaard door het Hof van Justitie van de EU, omdat het niet aan het beginsel van voorafgaande toestemming van de auteur voldeed. Zie HvJ EU 16 november 2016, C-301/15, ECLI:EU:C:2016:878, *AMI* 2017-2, nr. 11, m.nt. L. Guibault (*Soulier en Doke*).

10 Memorie van toelichting, op. cit., p. 5. Dit heeft te maken met de territoriale reikwijdte van nationale auteursrechtwetgeving. Zie: Commission Staff Working Document, Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, Brussels, 14 September 2016, SWD(2016) 301 final, Part 1/3, p. 13-15.

11 Memorie van Toelichting, op. cit., p. 3 en 5.

12 Zie artikel 8, leden 1 en 2, en overweging 43 DSM-richtlijn.

13 Op grond van overweging 38 DSM-richtlijn wordt het aan de lidstaten overgelaten om te bepalen wie verantwoordelijk is voor het verrichten van de 'redelijke inspanning'.

14 Overweging 38 DSM-richtlijn.

15 Overweging 37 DSM-richtlijn.

dat de OOC-status ook door middel van een steekproef of ander evenredig mechanisme kan worden bepaald. Tenzij grensoverschrijdende controle redelijk is,¹⁶ dient de controle van de beschikbaarheid van een werk plaats te vinden in de lidstaat waar de cultureel erfgoedinstelling is gevestigd (en dus niet, zoals onder de verweerde werken-regeling, in de lidstaat waarin het werk voor het eerst openbaar is gemaakt). Een herhaaldelijk optreden is ook niet vereist, maar er moet wel rekening worden gehouden met alle eenvoudig te verkrijgen bewijzen van de toekomstige beschikbaarheid van werken via de gebruikelijke handelskanalen.

De OOC-regeling is niet van toepassing op reeksen van OOC-werken die hoofdzakelijk bestaan uit werken van derde landen (dat wil zeggen: werken waarvan het land-van-oorsprong buiten de EER ligt), tenzij een betrokken cbo voldoende representatief is voor dat derde land, bijvoorbeeld door middel van een representatieovereenkomst.¹⁷ Deze regel is door de 'internationale geplogenheden' ingegeven.¹⁸ Er geldt een lichte toets ter vaststelling van het land-van-oorsprong. Het bewijs dat beschikbaar is na een 'redelijke inspanning' om de OOC-status te bepalen volstaat om het land-van-oorsprong te beoordelen. Tenzij een beoordeling per werk redelijkerwijs kan worden verlangd om de OOC-status vast te stellen hoeft ook niet per werk de oorsprong ervan te worden bepaald.¹⁹

Commerciële beschikbaarheid

Het is soms lastig te bepalen of een werk geacht kan worden beschikbaar te zijn voor het publiek via de gebruikelijke handelskanalen. Dit speelt wanneer een werk 'beperkt' beschikbaar is, bijvoorbeeld alleen tweedehands, of wanneer er slechts een theoretische mogelijkheid bestaat om een licentie te verkrijgen. In die gevallen is er volgens overweging 38 geen sprake van beschikbaarheid voor het publiek via de gebruikelijke handelskanalen.²⁰ De vraag is hoe dit zit met boeken of andere werken die niet meer in de reguliere handel, maar nog wel via *printing-on-demand*, beschikbaar zijn.

In de recente *Geldof/Overamstel*-uitspraak heeft rechtbank Amsterdam, in het kader van de Nederlandse regeling van het auteurscontractenrecht, bepaald dat uitgevers ontbinding wegens *non-usus* kunnen ontlopen door hun boektitels voor het publiek beschikbaar te houden via *printing-on-demand*, omdat ze daarmee aan hun exploitatieverplichting voldoen.²¹ Als dit ook geldt voor beschikbaarheid onder de

OOC-regeling, dan betekent dit dat uitgevers kunnen voorkomen dat hun huidige catalogi aan werken een OOC-status krijgen, simpelweg door deze via *printing-on-demand* te blijven aanbieden.²² Daardoor kunnen deze werken niet door cultureel erfgoedinstellingen onder de OOC-regeling toegankelijk worden gemaakt. De vraag is natuurlijk of dat erg is. De OOC-regeling is bedoeld om cultureel erfgoedmateriaal, waarvoor thans geen commerciële markt is, te kunnen ontsluiten voor het publiek, niet om erfgoedinstellingen de mogelijkheid te geven werken uit hun collecties toegankelijk te maken terwijl die nog commercieel beschikbaar zijn. Wel zal per geval moeten worden bekeken of werken die via *printing-on-demand* worden aangeboden daadwerkelijk beschikbaar zijn voor het publiek via de gebruikelijke handelskanalen. Dit lijkt niet het geval te zijn als werken te 'beperkt' beschikbaar worden gesteld, bijvoorbeeld tegen een buitensporig hoog tarief of via een website die niet voor een algemeen en voldoende breed publiek toegankelijk is.

Sectorspecifieke voorschriften

Om de bruikbaarheid en praktische toepassing van de OOC-regeling te bevorderen staat artikel 8 lid 5 van de DSM-richtlijn lidstaten toe om (sector)specifieke voorschriften vast te stellen om de OOC-status van werken te bepalen, rekening houdend met de wijze van publicatie en distributie van de verschillende soorten werken.²³ Een dergelijk voorschrift kan bijvoorbeeld een einddatum zijn of een periode die moet zijn verstreken sinds het werk voor het eerst in de handel verkrijgbaar was. Indien lidstaten tot vaststelling van dergelijke voorschriften willen overgaan dienen zij de rechthebbers, cbo's en cultureel erfgoedinstellingen, in elke sector, te raadplegen.²⁴ De voorschriften mogen niet verder gaan dan hetgeen noodzakelijk en redelijk is. In elk geval mogen zij niet uitsluiten dat werken die redelijkerwijs de OOC-status hebben onder de OOC-regeling zullen vallen.

Licentiemechanisme en terugvalbeperking

Om cultureel erfgoedinstellingen in staat te stellen OOC-werken die deel uitmaken van hun vaste collecties te ontsluiten voor het publiek introduceert artikel 8 van de DSM-richtlijn twee juridische instrumenten. Het primaat van de OOC-regeling ligt bij een licentiemechanisme voor OOC-werken, dat in artikel 8 lid 1 wordt uiteengezet. Krachtens die bepaling mag een niet-exclusieve licentie voor niet-commerciële doeleinden,²⁵ die een cbo en cultureel erf-

16 Overweging 38 geeft als voorbeeld 'gevallen waarin er eenvoudig te verkrijgen informatie is dat een literair werk voor het eerst is uitgegeven in een bepaalde taalversie in een andere lidstaat'.

17 Artikel 8 lid 7 DSM-richtlijn.

18 Overweging 39 DSM-richtlijn.

19 Idem.

20 Dit sluit aan bij het MoU, waarin staat dat voor de vraag of een werk OOC is, niet relevant is 'the existence of tangible copies of the work in libraries and among the public (including through second hand bookshops or antiquarian bookshops)'.

21 Rb. Amsterdam 17 juli 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:5351, IEF 18599 (*Geldof/Overamstel Uitgevers BV*), AMI 2019-5, p. 182.

22 Of uitgevers hiervoor kiezen zal waarschijnlijk afhangen van een kostenbatenanalyse, d.w.z. van de vraag of de verwachte opbrengsten van *printing-on-demand* opwegen tegen de verwachte kosten van het *on-demand* beschikbaar houden van werken.

23 Overweging 37 DSM-richtlijn.

24 Zie artikel 11 DSM-richtlijn.

25 Dit betekent dat overeengekomen vormen van gebruik geen winstoogmerk mogen hebben en dat kopieën van OOC-werken dus bijv. niet mogen worden gebruikt als promotiemateriaal voor een tentoonstelling. Wel moet worden toegestaan dat erfgoedinstellingen de kosten kunnen dekken voor de licentie en de digitalisering en verspreiding van de onder de licentie vallende werken. Zie overweging 40 DSM-richtlijn.

goedinstelling zijn overeengekomen voor de reproductie, distributie, mededeling aan het publiek of beschikbaarstelling voor het publiek van OOC-werken uit de vaste collecties van die instellingen, worden uitgebreid tot alle rechthebbenden op het betrokken terrein, ongeacht of zij bij de cbo zijn aangesloten. De licentie wordt dan als het ware algemeen verbindend verklaard. In zoverre lijkt het mechanisme op het model van *extended collective licensing* (ECL).²⁶ De richtlijn schrijft echter niet specifiek een ECL-bepaling voor, maar laat het aan de lidstaten om te kiezen voor elk ander licentiemechanisme met een vergelijkbaar effect.²⁷

Het licentiemechanisme kan alleen toepassing vinden als (i) de cbo voldoende representatief is voor de betrokken sector; (ii) alle rechthebbenden gelijk worden behandeld; en (iii) alle rechthebbenden zich te allen tijde gemakkelijk en effectief uit de licentie kunnen terugtrekken, in het algemeen of in specifieke gevallen, inclusief na het sluiten van de licentie (de zogenaamde *opt out*).²⁸

Daarnaast bevat artikel 8 lid 2 een terugvalbeperking, die alleen van toepassing is op soorten werken of andere materialen waarvoor geen voldoende representatieve cbo bestaat. Dit volgt uit lid 3. Deze uitzondering staat cultureel erfgoedinstellingen toe OOC-werken uit hun vaste collecties beschikbaar te stellen voor niet-commerciële doeleinden op niet-commerciële websites, waar mogelijk met naamsvermelding van de maker. Ook hier moeten alle rechthebbenden te allen tijde de mogelijkheid hebben om te *opt out*-en, onder dezelfde voorwaarden als bij het licentiemechanisme (lid 4). Hoe en bij wie de *opt out* onder de terugvalbeperking kan worden geëffectueerd laat de richtlijn ongeregeld, maar het ligt voor de hand dat rechthebbenden zich hiertoe met een verzoek kunnen wenden tot de erfgoedinstelling die de werken op grond van de beperking online beschikbaar heeft gemaakt.

Representativiteit cbo's

Of cultureel erfgoedinstellingen OOC-werken uit hun collecties kunnen ontsluiten op grond van het licentiemechanisme of onder toepassing van de uitzondering is dus afhankelijk van het bestaan van een cbo die op basis van haar mandaten voldoende representatief is 'voor de rechthebben-

den in het soort werken of andere materialen in kwestie en voor de rechten die het voorwerp uitmaken van de licentie.²⁹ Dit lijkt te suggereren dat de cbo voldoende representatief moet zijn voor het soort van OOC-werken (bijv. literaire werken, foto's of audiovisuele materialen),³⁰ maar niet voor de specifieke set OOC-werken (bijv. oude prentbriefkaarten uit Drenthe) die de erfgoedinstelling beschikbaar wil stellen. Licenties moeten worden aangevraagd bij een cbo die representatief is voor de lidstaat waar de cultureel erfgoedinstelling is gevestigd.³¹ De richtlijn bepaalt niet hoe en door wie de representativiteit moet worden vastgesteld, maar laat dit over aan de lidstaten. Overweging 33 stelt alleen dat de vaststelling moet zijn gebaseerd 'op een significant aantal rechthebbenden van het desbetreffende soort werken of andere materialen die een volmacht hebben gegeven op grond waarvan voor het desbetreffende gebruik licenties mogen worden verleend'.³²

Wellicht kan de wetgever, of de instantie die uiteindelijk wordt aangewezen om de representativiteit van cbo's te toetsen, aanknopingspunten vinden in de Scandinavische landen, die al decennialang ervaring hebben met ECL. In de Scandinavische ECL-regelingen wordt, om de representativiteit van cbo's te bepalen, rekening gehouden met een aantal factoren, zoals het aantal rechthebbenden en werken, inclusief het aantal buitenlandse rechthebbenden en werken, dat de cbo vertegenwoordigt op het betrokken gebied; de mate waarin de cbo op basis van haar statuten licentieovereenkomsten kan sluiten voor rechthebbenden; het bestuurlijk vermogen van de cbo om vergoedingen te innen en te verdeelen aan individuele rechthebbenden; de ervaring die de cbo heeft met het sluiten van collectieve licentieovereenkomsten in het land, inclusief overeenkomsten op andere gebieden dan – in dit geval – OOC-werken; en de kennis die de cbo heeft van de markt.³³ Mogelijkerwijs kan een land ook volstaan met een wat lichtere toets om de representativiteit te beoordelen.

Vergelijking van de twee modellen

Door de gekozen constructie met de terugvalbeperking lijkt de gedachte achter de OOC-regeling te zijn om cultureel erfgoedinstellingen, linksom of rechtsom, in staat te stellen

26 Hugenholtz et al. 2014, *op. cit.*, p. 5.

27 Zie overweging 33 DSM-richtlijn.

28 Artikel 8 lid 4 DSM-richtlijn. Indien rechthebbenden *opt out*-en, dienen erfgoedinstellingen alle lopende vormen van gebruik binnen een redelijke termijn te beëindigen. Zie overweging 35 DSM-richtlijn.

29 Artikel 8 lid 1 onder a DSM-richtlijn.

30 Dit betekent niet dat de werkcategorieën in art. 10 Aw als leidend moeten worden beschouwd voor de representativiteitsvraag, omdat die categorisering tamelijk willekeurig tot stand is gekomen. De lijst werd steeds uitgebreid zodra er een nieuwe werksoort opgang deed en is bovendien niet limitatief. Zie: Gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen op het Implementatiewetsvoorstel Richtlijn auteursrecht in de digitale eengemaakte markt, 30 augustus 2019, <https://www.internetconsultatie.nl/auteursrecht/reactie/118789/bestand>.

31 Artikel 8 lid 6 DSM-richtlijn. Deze bepaling lijkt erop te duiden dat Nederlandse erfgoedinstellingen bij representatieve cbo's in Nederland

een licentie moeten aanvragen, ook al betreft het OOC-werken van niet-Nederlandse auteurs die voor het eerst in een andere EU-lidstaat zijn gepubliceerd (bijvoorbeeld OOC-boeken van Vlaamse auteurs). Evenzo zouden Belgische erfgoedinstellingen naar representatieve cbo's in België moeten voor een licentie voor OOC-boeken van Nederlandse auteurs, enz. Of buitenlandse rechthebbenden van OOC-werken in een dergelijk systeem een licentievergoeding zullen ontvangen zal uiteindelijk (mede) afhangen van het bestaan van wederkerigheidsovereenkomsten met buitenlandse zusterorganisaties.

32 Overweging 33 DSM-richtlijn stelt ook dat, wanneer meer dan één cbo de desbetreffende werken of andere materialen vertegenwoordigt, lidstaten bijvoorbeeld gezamenlijke licenties of een overeenkomst tussen de betrokken cbo's kunnen verlangen.

33 S.J. van Gompel & P.B. Hugenholtz, 'Op weg naar een wettelijk stelsel van *extended collective licensing* voor massadigitalisering?', *AMI* 2015-4, p. 93-102 (p. 95-96).

de OOC-werken in hun collecties publiekelijk te ontsluiten. Toch verzekert de regeling niet dat cultureel erfgoedinstellingen daartoe altijd mogen overgaan. Het primaat van de regeling ligt immers bij het licentiemechanisme. Als er op het betrokken terrein een representatieve cbo bestaat, dan kan alleen van de OOC-regeling gebruik worden gemaakt als er een licentieregeling tussen die cbo en een cultureel erfgoedinstelling tot stand komt. In die licentieovereenkomst kunnen afspraken worden gemaakt over het toegestane gebruik en de vergoedingen daarvoor.³⁴ Wanneer geen overeenstemming kan worden bereikt over de licentievoorwaarden, dan vist de cultureel erfgoedinstelling achter het net.³⁵ Dit is waarschijnlijk anders wanneer er door cbo's onredelijke licentievoorwaarden worden gesteld.³⁶

Indien daarentegen geen representatieve cbo bestaat, dan mogen cultureel erfgoedinstellingen op grond van de terugvalbeperking de OOC-werken in hun collecties uit eigen beweging beschikbaar stellen voor niet-commerciële doeleinden, zonder betaling van enige vergoeding. Ook lijkt het te zijn toegestaan eventuele daartoe benodigde digitaliseringshandelingen te verrichten.³⁷ Rechthebbenden kunnen natuurlijk wel altijd onder de toepassing van de beperking uitkomen door te *opt out*-en.

Beide regimes bieden dus voor- en nadelen voor rechthebbenden en cultureel erfgoedinstellingen. Onder het licentiemechanisme zijn cultureel erfgoedinstellingen overgeleverd aan coöperatie met cbo's. Dat betekent dat er licentievoorwaarden zullen worden gesteld, waaronder mogelijk de betaling van een licentievergoeding, die niet gelden onder de beperking. Als er licenties kunnen worden gesloten biedt dat echter meer rechtszekerheid dan wanneer er wordt teruggevallen op een beperking. In elk geval hoeven erfgoedinstellingen niet te vrezen voor inbreukprocedures, wanneer een collectieve licentie ook voor alle niet-aangesloten rechtheb-

benden verbindend wordt.³⁸ Voorts zullen onder een licentieregeling mogelijk minder rechthebbenden gebruikmaken van de *opt-out*, aangezien er een gebruiksvergoeding tegenover staat. Gezien de aard van OOC-werken is het evenwel ook de vraag of rechthebbenden massaal zullen *opt out*-en bij toepassing van de terugvalbeperking.

In Nederland bestaat inmiddels de nodige ervaring op het gebied van collectieve oplossingen voor massadigitaliseringsprojecten door erfgoedinstellingen.³⁹ Er lijkt hier dus enig draagvlak te zijn voor toepassing van het licentiemechanisme, zoals ook blijkt uit de gezamenlijke brief die Nederlandse erfgoedinstellingen en de Federatie Auteursrechtbelangen in september 2013 stuurden aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om aan te dringen op de invoering in Nederland van het wettelijke instrument van ECL.⁴⁰ Tegelijkertijd zijn er recentelijk ook geschillen geweest tussen cbo's en erfgoedinstellingen (meer specifiek: archiefinstellingen).⁴¹ Wanneer de partijen zich welwillend opstellen om een licentieregeling te treffen – dat wil zeggen: als erfgoedinstellingen bereid zijn de rechten te regelen en cbo's redelijke licentievoorwaarden stellen, onder andere, door in de tarieven rekening te houden met het non-profit karakter van erfgoedinstellingen, de minieme commerciële waarde van de catalogus OOC-werken en het aantal werken waarvoor redelijkerwijs kan worden verwacht dat nooit een licentievergoeding zal worden geclaimd (bijvoorbeeld omdat de rechthebbenden onbekend zijn) – dan hebben beide partijen baat bij het licentiemechanisme. Dit gaat uiteraard alleen op indien de cbo voldoende representatief is voor het soort werken.

34 Zo is in Duitsland een raamovereenkomst gesloten, waarbinnen cultureel erfgoedinstellingen OOC-boeken mogen verveelvoudigen en openbaar maken tegen een eenmalige vergoeding per werk, afhankelijk van de ouderdom ervan. Zie § 7 *Rahmenvertrag zur Nutzung von vergriffenen Werken in Büchern*, beschikbaar via: https://www.dnb.de/SharedDocs/Downloads/DE/Professionell/VWLIS/rahmenvertrag_ueber_vergriffene_werke_in_buechern.pdf?__blob=publicationFile&v=4.

35 Zie overweging 32 DSM-richtlijn: 'Een gebrek aan overeenstemming over de voorwaarden van de licentie mag niet worden beschouwd als een gebrek aan beschikbaarheid van op licenties gebaseerde oplossingen.'

36 Zie overweging 35 DSM-richtlijn: 'De voorwaarden die aan deze licentiemechanismen verbonden worden, mogen de praktische relevantie daarvan voor instellingen voor cultureel erfgoed niet aantasten.' Onredelijke licentievoorwaarden zijn mogelijk ook in strijd met regels van *good governance* in Richtlijn 2014/26/EU, waar overweging 34 DSM-richtlijn naar verwijst. Op 21 mei 2019 is een verzoek om een prejudiciële beslissing bij het HvJ EU ingediend (zaak C-392/19, *VG Bild-Kunst/Stiftung Preußischer Kulturbesitz*), waarin de verwijzende rechter, het Duitse *Bundesgerichtshof*, in de nationale procedure moet oordelen over de vraag of een cbo als licentievoorwaarde mag stellen dat een erfgoedinstelling doeltreffende technische beveiligingsmaatregelen moet nemen om te voorkomen dat derden door middel van embedded links thumbnails van werken die door de erfgoedinstelling openbaar worden gemaakt op hun websites kunnen tonen. De prejudiciële vraag die aan het HvJ EU is voorlegd is

veel specifiek en gaat alleen over de vraag of in een dergelijk geval sprake is van een mededeling aan het publiek, wanneer de genoemde beschermingsmaatregelen door derden worden omzeild.

37 Ofschoon er alleen gesproken wordt over het toestaan van beschikbaarstelling, ziet de beperking niet alleen op openbaarmakingsrechten, maar ook op verveelvoudigingsrechten. Voorts kan worden betoogd dat, om de inhoud en nuttige werking van de terugvalbeperking te verzekeren, in lijn met de *TU Darmstadt/Eugen Ulmer*-uitspraak van het Hof van Justitie van de EU, een accessoir recht zou moeten gelden om de betrokken werken te digitaliseren. Zie HvJ EU 11 september 2014, zaak C-117/13, ECLI:EU:C:2014:2196, IER 2014/44, m.nt. A. Ringnald; AMI 2015-4, nr. 6, m.nt. A.C. Beunen (*TU Darmstadt/Eugen Ulmer*), r.o. 43-49.

38 Vgl. Rb. Den Haag (ktr.) 5 april 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:3768, IEF 17607 (*Arnoud Voet/Erfgoed Leiden e.o.*), waarin Erfgoed Leiden e.o. aansprakelijk werd gehouden voor auteursrechtinbreuk door foto's van een individuele rechthebbende voor het publiek toegankelijk te maken via haar online beeldbank. In deze zaak loopt hoger beroep bij het Haagse Hof. Het arrest is al 4 keer aangehouden (thans tot 3 maart 2020).

39 Hugenholtz et al. 2014, *op. cit.*, p. 56-66.

40 Zie: https://www.cedar.nl/uploads/10/Lira/Briefzh_10092013.pdf.

41 Hof Amsterdam 21 februari 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:523, IEF 16608 (*Pictoright/Gemeente Rotterdam*); Rb. Den Haag 17 december 2014, IEF 14487 (*Lira en Pictoright/Gemeente Leiden*).

Grensoverschrijdend gebruik

Voor zowel het licentiemechanisme als de terugvalbeperking geldt dat deze grensoverschrijdend gebruik binnen de EU toestaat. De manier waarop dit juridisch mogelijk wordt gemaakt is evenwel anders. Artikel 9 lid 1 van de DSM-richtlijn bepaalt dat verleende licenties gebruik van OOC-werken door erfgoedinstellingen mogen toestaan in alle lidstaten. Dit betekent niet dat verleende licenties automatisch gelden voor alle lidstaten, maar dat cbo's en erfgoedinstellingen de vrijheid hebben om samen het territoriale toepassingsgebied overeen te komen.⁴² De terugvalbeperking daarentegen geldt per definitie in grensoverschrijdende situaties op basis van een land-van-oorsprong-regel in artikel 9 lid 2, die bepaalt dat het gebruik onder de beperking geacht wordt uitsluitend plaats te vinden in de lidstaat waar de cultureel erfgoedinstelling die dit gebruik onderneemt, is gevestigd.

In de mogelijkheid van grensoverschrijdend gebruik schuilt een enorme toegevoegde waarde van de Europese OOC-regelgeving, die niet op grond van nationaal recht kan worden bewerkstelligd. De in enkele lidstaten bestaande regelingen voor OOC-werken waren immers alleen geldig op nationaal grondgebied.⁴³ Erfgoedinstellingen die OOC-werken beschikbaar stellen onder de nieuwe Europese regels hoeven de online toegang tot die werken, althans binnen de EU, dus niet door middel van een landgebonden IP-bereik of andere *geoblocking*-technologieën te beperken tot een bepaald nationaal territorium. Wel moeten cbo's in onderhandelingen over de licentievergoeding voor pan-Europees gebruik redelijkheid betrachten. Hoewel het territoriale bereik van de licentie ruimer is, betekent dit nog niet dat daarmee ook het feitelijk gebruik enorm zal toenemen. Het ligt dus meer voor de hand om de licentievergoeding te berekenen op basis van verwacht gebruik of, wat in de erfgoedpraktijk gebruikelijker is, te relateren aan de hoeveelheid werken die online worden gezet, dan op basis van territoriaal bereik. Dit is wederom iets waar cbo's en erfgoedinstellingen samen moeten uitkomen.

Publiciteitsmaatregelen

Om de belangen van rechthebbenden te waarborgen wordt in artikel 10 lid 1 van de DSM-richtlijn bepaald dat relevante informatie over gebruik van OOC-werken op een permanente, gemakkelijke en effectieve manier toegankelijk moet

worden gesteld via een portaal van het EUIPO. Het EUIPO huisvest ook de databank voor verweerde werken.⁴⁴ Informatie die door partijen moet worden aangeleverd betreft (i) informatie ter identificatie van de OOC-werken die onder het licentiemechanisme of de terugvalbeperking worden gebruikt; (ii) de *opt-out* mogelijkheden voor rechthebbenden;⁴⁵ en (iii) informatie over de reikwijdte van licentieovereenkomsten en de partijen bij de licentie. De informatie moet vanaf ten minste zes maanden voor het gebruik van de OOC-werken toegankelijk zijn voor het publiek. Het idee is dat, door bekendmaking van relevante informatie via één enkel publiek toegankelijk onlineportaal voor de EU, de rechthebbenden eenvoudiger te weten kunnen komen of hun werken onder de OOC-regeling worden gebruikt en hen desgewenst in staat te stellen te *opt out*-en of, waar mogelijk, een licentievergoeding te claimen.⁴⁶

Artikel 10 lid 2 bepaalt dat partijen daarnaast aanvullende passende publiciteitsmaatregelen moeten nemen indien dit noodzakelijk is voor de algemene bewustwording van de rechthebbenden. Zo ligt het in de rede dat cbo's en erfgoedinstellingen op hun websites informatie geven over verleende licenties inzake OOC-werken. De aanvullende publiciteitsmaatregelen moeten worden genomen in de lidstaat waar de licentie wordt verleend of, bij toepassing van de terugvalbeperking, waar de erfgoedinstelling is gevestigd. Voorts dienen de publiciteitsmaatregelen doeltreffend te zijn. Dit betekent dat informatie in voorkomende gevallen, bijvoorbeeld bij collecties van buitenlandse OOC-werken, ook gericht moet worden op andere lidstaten of derde landen om rechthebbenden daar te kunnen bereiken. Het is niet vereist om elke rechthebbende individueel te informeren.⁴⁷

Conclusie

De OOC-regeling die door de DSM-richtlijn wordt geïntroduceerd is een grote stap voorwaarts ten opzichte van de verweerde werken-regeling uit Richtlijn 2012/28/EU. Het biedt erfgoedinstellingen de mogelijkheid om hun collecties online te ontsluiten, terwijl in de regeling voldoende waarborgen zijn ingebouwd om de belangen van rechthebbenden te beschermen.

Toch bevat de OOC-regeling ook enkele onzekerheden. Ten eerste de vaststelling van de OOC-status van werken: welis-

42 Zie overweging 40 DSM-richtlijn.

43 *Supra*, noot 10. Ook de optionele bepaling in art. 12 DSM-richtlijn om een ECL-regeling te introduceren voor algemene, niet nader gespecificeerde, maar duidelijk afgebakende doeleinden staat voornamelijk alleen gebruik toe op het eigen nationale grondgebied (dus zonder cross-border effect). Zie over de territoriale aspecten van bestaande ECL-regelingen: J. Axhamn & L. Guibault, 'Cross-border extended collective licensing: a solution to online dissemination of Europe's cultural heritage?', Final report prepared for EuropeanaConnect, Amsterdam: IViR, August 2011, https://www.ivir.nl/publicaties/download/ECL_Europeana_final_report092011.pdf.

44 Art. 16p, lid 5, Aw. Zie: <https://euiipo.europa.eu/orphanworks/>.

45 Hierbij speelt een interessante vraag in de relatie maker/exploitant. Aangenomen dat OOC-werken veelal oudere werken zullen zijn, waarvoor contracten nog niet in digitale exploitatievormen voorzagen, is de vraag wie eigenlijk over de digitale rechten beschikt en dus rechtsgeldig kan *opt out*-en: de maker of de exploitant? Als de digitale rechten niet zijn overgedragen, dan zou dat de maker zijn. Exploitanten die een werk weer in de handel willen brengen, kunnen mogelijk wel de OOC-status in de EUIPO-databank laten aanpassen, maar dat is formeel niet een *opt out*, want die moet naar verwachting bij de relevante cbo (onder het licentiemechanisme) of de betrokken erfgoedinstelling (onder de terugvalbeperking) worden geëffectueerd.

46 Zie overweging 41 DSM-richtlijn.

47 Id.

waar is niet vereist om per werk de OOC-status te bepalen, maar de vraag blijft hoe praktisch kan worden beoordeeld of en, zo ja, welk deel van de collectie niet of niet meer in de handel beschikbaar is. Dit zal in belangrijke mate afhangen van het type werken in de collectie. Ten tweede is het de vraag hoe in de praktijk de representativiteit van cbo's moet worden vastgesteld. Dit is van belang omdat, afhankelijk daarvan, het licentiemechanisme of de terugvalbeperking van toepassing is. Tot slot geldt dat, onder het licentiemechanisme, cbo's en erfgoedinstellingen er wel samen uit moeten zien te komen. Of de OOC-regeling uitkomst biedt, staat of valt uiteindelijk met het bereiken van overeenstemming over de licentievoorwaarden tussen de partijen.

Mede met het oog hierop moedigt artikel 11 van de DSM-richtlijn de lidstaten aan om op nationaal niveau een dialoog tot stand te brengen tussen representatieve organisaties van rechthebbenden, cbo's en cultureel erfgoedinstellingen. Een dergelijk dialoog, die op regelmatige basis plaats moet vinden, heeft tot doel om de relevantie en de bruikbaarheid van de licentiemechanismen per sector te bevorderen en ervoor te zorgen dat de waarborgen voor rechthebbenden doeltreffend zijn.

Artikel 8

Gebruik van niet of niet meer in de handel zijnde werken en andere materialen door instellingen voor cultureel erfgoed

1. De lidstaten bepalen dat een organisatie voor collectief beheer overeenkomstig haar mandaten van rechthebbenden met een instelling voor cultureel erfgoed een niet-exclusieve licentieovereenkomst voor niet-commerciële doeleinden mag sluiten voor de reproductie, de distributie, de mededeling aan het publiek of de beschikbaarstelling voor het publiek van niet of niet meer in de handel zijnde werken of andere materialen die permanent deel uitmaken van de collectie van de instelling, ongeacht of alle rechthebbenden waarvoor de licentie geldt de organisatie voor collectief beheer gemandateerd hebben, op voorwaarde dat:

- a) de organisatie voor collectief beheer op basis van haar mandaten voldoende representatief is voor de rechthebbenden in het soort werken of andere materialen in kwestie en voor de rechten die het voorwerp uitmaken van de licentie, en
- b) gelijke behandeling met betrekking tot de voorwaarden van de licentie wordt gewaarborgd voor alle rechthebbenden.

2. De lidstaten voorzien in een uitzondering op of beperking van de rechten bedoeld in artikel 5, onder a), b), d) en e), en artikel 7, lid 1, van Richtlijn 96/9/EG, de artikelen 2 en 3 van Richtlijn 2001/29/EG, artikel 4, lid 1, van Richtlijn 2009/24/EG en artikel 15, lid 1, van deze richtlijn om instellingen voor cultureel erfgoed toe te staan niet of niet meer in de handel zijnde werken of andere materialen die permanent deel uitmaken van hun

collecties, beschikbaar te stellen voor niet-commerciële doeleinden, op voorwaarde dat:

- a) de naam van de auteur of een andere identificeerbare rechthebbende wordt vermeld, tenzij dit niet mogelijk blijkt, en
 - b) deze werken of andere materialen beschikbaar worden gesteld op niet-commerciële websites.
3. De lidstaten schrijven voor dat de in lid 2 bedoelde uitzondering of beperking alleen van toepassing is op soorten werken of andere materialen waarvoor geen organisatie voor collectief beheer bestaat die voldoet aan de in lid 1, onder a), gestelde voorwaarden.
4. De lidstaten bepalen dat alle rechthebbenden te allen tijde gemakkelijk en effectief hun werken of andere materialen kunnen uitsluiten van het in lid 1 vastgestelde mechanisme voor licentieverlening of van de toepassing van de in lid 2 bepaalde uitzondering of beperking, hetzij in het algemeen, hetzij in specifieke gevallen, inclusief na het sluiten van een licentie of na het begin van het gebruik in kwestie.
5. Een werk of ander materiaal wordt geacht niet of niet meer in de handel te zijn wanneer te goeder trouw kan worden aangenomen dat het gehele werk of ander materiaal niet beschikbaar is voor het publiek via de gebruikelijke handelskanalen, nadat een redelijke inspanning is geleverd om te controleren of het beschikbaar is voor het publiek. De lidstaten kunnen voorzien in specifieke voorschriften, bijvoorbeeld een einddatum, om te bepalen of werken en andere materialen overeenkomstig lid 1 in licentie kunnen worden gegeven of kunnen worden gebruikt krachtens de uitzondering of beperking als bedoeld in lid 2. Die voorschriften gaan niet verder dan hetgeen noodzakelijk en redelijk is en sluiten niet de mogelijkheid uit om te bepalen dat een reeks werken of andere materialen in haar geheel de status van niet of niet meer in de handel zijnde werk of ander materiaal krijgt wanneer redelijkerwijs kan worden aangenomen dat alle werken of andere materialen niet of niet meer in de handel zijn.
6. De lidstaten bepalen dat de in lid 1 bedoelde licenties moeten worden aangevraagd bij een organisatie voor collectief beheer die representatief is voor de lidstaat waar de instelling voor cultureel erfgoed is gevestigd.
7. Dit artikel is niet van toepassing op reeksen van niet of niet meer in de handel zijnde werken of andere materialen als er, op basis van de in lid 5 bedoelde redelijke inspanning, bewijs is dat deze reeksen hoofdzakelijk bestaan uit:
- a) werken of andere materialen, die geen cinematografische of audiovisuele werken zijn, en die voor het eerst zijn gepubliceerd of, indien er geen publicatie heeft plaatsgevonden, voor het eerst zijn uitgezonden in een derde land; 17.5.2019 NL Publicatieblad van de Europese Unie L 130/115
 - b) cinematografische of audiovisuele werken waarvan de producenten hun zetel of gewone verblijfplaats hebben in een derde land, of

- c) werken of andere materialen van onderdanen van derde landen, wanneer het na een redelijke inspanning niet mogelijk was op grond van de punten a) en b) een lidstaat of een derde land te bepalen. In afwijking van de eerste alinea, is dit artikel van toepassing indien de organisatie voor collectief beheer voldoende representatief is voor de rechthebbenden van het relevante derde land in de zin van lid 1, onder a).

Artikel 9

Grensoverschrijdend gebruik

1. De lidstaten zorgen ervoor dat overeenkomstig artikel 8 verleende licenties kunnen toestaan dat werken of andere materialen die niet of niet meer in de handel zijn door instellingen voor cultureel erfgoed worden gebruikt in alle lidstaten.

2. Het gebruik van werken en andere materialen krachtens de uitzondering of beperking als bedoeld in artikel 8, lid 2, wordt geacht uitsluitend plaats te vinden in de lidstaat waar de instelling voor cultureel erfgoed die dit gebruik onderneemt, is gevestigd.

Artikel 10

Publiciteitsmaatregelen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat informatie van instellingen voor cultureel erfgoed, organisaties voor collectief beheer of relevante overheidsinstanties met het oog op de identificatie van onder een overeenkomstig artikel 8, lid 1, verleende licentie vallende of op grond van de in artikel 8, lid 2, vastgestelde uitzondering of beperking gebruikte werken of andere materialen die niet of niet meer in de handel zijn, alsmede informatie over de mogelijkheden voor rechthebbenden als bedoeld in artikel 8, lid 4, en, zodra deze beschikbaar is en indien relevant, informatie over de partijen bij de licentie, over het gedekte grondgebied en over het gebruik, permanent, gemakkelijk en effectief toegankelijk wordt gesteld via één publieke portaal van ten minste zes maanden voordat de werken of andere materialen overeenkomstig de licentie of krachtens de uitzondering of beperking worden gedistribueerd, aan het publiek worden meegedeeld of voor het publiek beschikbaar worden gesteld. De portaal van de Europese Unie wordt overeenkomstig Verordening (EU) nr. 386/2012 opgericht en beheerd door het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie.

2. De lidstaten voorzien erin dat, indien dit noodzakelijk is voor de algemene bewustwording van de rechthebbenden, aanvullende passende publiciteitsmaatregelen worden genomen met betrekking tot de mogelijkheid voor organisaties voor collectief beheer om werken of andere materialen overeenkomstig artikel 8 in licentie te geven, de verleende licenties, het gebruik op grond van de uitzondering of beperking als bedoeld in artikel 8, lid 2, en de opties voor rechthebbenden als bedoeld in artikel 8, lid 4. De in de eerste alinea van dit lid bedoelde passende publiciteitsmaatregelen worden genomen in de lidstaat waar de licentie overeenkomstig artikel 8, lid 1, wordt aangevraagd of, voor gebruik op grond van de uitzondering of beperking als bedoeld in artikel 8, lid 2, in de lidstaat waar de instelling voor cultureel erfgoed is gevestigd. Als er gegevens zijn, zoals de herkomst van de werken of andere materialen, die erop wijzen dat de bewustwording van rechthebbenden in andere lidstaten of derde landen doeltreffender kan worden vergroot, zijn de bedoelde publiciteitsmaatregelen ook gericht op die lidstaten en derde landen. Artikel 11 Dialoog van belanghebbenden De lidstaten raadplegen rechthebbenden, organisaties voor collectief beheer en instellingen voor cultureel erfgoed, in elke sector, alvorens specifieke voorschriften op grond van artikel 8, lid 5, vast te stellen en moedigen een regelmatige dialoog aan tussen representatieve organisaties van gebruikers en rechthebbenden, inclusief organisaties voor collectief beheer, en met andere relevante belangenorganisaties om per sector de relevantie en de bruikbaarheid van de in artikel 8, lid 1, bedoelde mechanismen voor licentieverlening te bevorderen en ervoor te zorgen dat de in dit hoofdstuk bedoelde waarborgen voor rechthebbenden doeltreffend zijn.

Artikel 11

Dialoog van belanghebbenden

De lidstaten raadplegen rechthebbenden, organisaties voor collectief beheer en instellingen voor cultureel erfgoed, in elke sector, alvorens specifieke voorschriften op grond van artikel 8, lid 5, vast te stellen en moedigen een regelmatige dialoog aan tussen representatieve organisaties van gebruikers en rechthebbenden, inclusief organisaties voor collectief beheer, en met andere relevante belangenorganisaties om per sector de relevantie en de bruikbaarheid van de in artikel 8, lid 1, bedoelde mechanismen voor licentieverlening te bevorderen en ervoor te zorgen dat de in dit hoofdstuk bedoelde waarborgen voor rechthebbenden doeltreffend zijn.